

ПРАВО НА ПАРЛАМЕНТСЬКЕ ПРАВО

Древаль Ю.Д. Парламентаризм у політичній системі України (політико-правовий аналіз): Монографія. – Х.: Вид-во Націон. ун-ту внутрішніх справ, 2003. – 280 с.

Колись відомий американський юрист Ф.Франкфуртер сказав, що демократія – це мета, яка вабить, а не тиха гавань, оскільки свобода – це безперервне прагнення, а не кінцеве досягнення.

І дійсно, протягом століть український народ вабила демократія, прагнення мати свою правову, суверенну державу. Величезну, неоцінену роль у здійсненні народовладдя можуть відігравати парламенти і парламентаризм як ефективний інструмент державної політики, що поєднує політичні сфери життя і громадянське суспільство.

Саме цим аспектам політичної теорії та практики присвячене дослідження Ю.Д.Древаля.

Перед нами цікава критична наукова робота, яка заповнює істотну прогалину у вивченні історії та теорії парламентаризму. На основі аналізу значної кількості історичної, юридичної, політологічної літератури, матеріалів преси автор підготував серйозне дослідження, в якому відтворюється реальна та достовірна історія еволюції парламентаризму протягом дуже значного історичного періоду. Книга чітко зорієнтована на діалог минулого та сучасного. Звертаючись до історичних сюжетів, вчений шукає відповіді на актуальні питання сьогодення: про взаємини суспільства і держави, про сутність теорії та практики демократії, про роль людського фактора в процесі розвитку державності України. При цьому автор справедливо вважає, що історики і політологи, які живуть на початку ХХІ ст., можуть зрозуміти в механізмах держав минулого щось таке, що фахівцям того часу було недоступне, але разом з тим він «вживається» у простори попередніх епох, пояснюючи суперечливість, певну дискретність і навіть алогізм у розвитку українського парламентаризму, викликаний не лише зовнішніми обставинами, але й історичними традиціями, певним менталітетом народу, який складався протягом віків. Головна складність при вивченні процесів та подій минулого в тому, що їх необхідно досліджувати з позицій набутого історичного досвіду і в той же час намагатися зрозуміти, як уявлялися ці процеси сучасникам, чому вирішення проблем пішло саме таким шляхом, а не іншим. Це важливий аспект історико-політологічних досліджень, пов'язаний з проблемою альтернативності в історії.

Між тим, одним з гріхих уроків нашої історії є те, що за парламентаризм і демократію в цілому необхідно боротися, її треба вміти захищати, при цьому її можливо і необхідно захищати на основі демократичних методів і єдності всіх національно-демократичних сил. Мова йде, перш за все, про український парламентаризм періоду Національно-демократичної революції 1917 – 1920 рр. Якби нашому народу вдалося захистити тоді свої здобутки у відтворенні нашої державності, якою була б уже зараз наша

держав! Але це всього лише історичний романтизм, а правда історії виявилася, на превеликий жаль, зовсім іншою.

Автор досить категорично називає Українську Центральну Раду першим українським парламентом. Така точка зору зараз досить поширена, але все ж вона є дискусійною, оскільки деякі суттєві принципи парламентаризму при її формуванні та діяльності не були дотримані, зокрема УЦР формувалася не шляхом загальних виборів, а на основі делегування представників різних демократичних громадських організацій, серед яких майже не зустрічалось представників майнових станів. На наш погляд, УЦР була скоріше предпарламентом, ніж власне парламентом.

Певна фрагментарність при викладі матеріалу частково прослідковується при висвітленні § 1 глави 4, де мова йде про представницькі законодавчі інститути у політичній системі Радянської України.

Але найцікавішими для дослідника є ті сторінки книги, які присвячені сучасному українському парламентаризму. Тут автор не обмежується констатацією фактів, а досить вдало поєднує їх аналіз з синтезом узагальнень, які згруповано в чітко аргументовані і логічно окреслені Висновки до дослідження. Цілком можна погодитись з автором, коли він пише, що «наведена характеристика українського парламентаризму дозволяє дійти висновку, що його історія була хоча й складною і суперечливою, але водночас багатого і змістовною» (с. 252). На сьогодні парламентаризм став барометром становища українського суспільства, його розвитку на шляху переходу до демократії. Це досить рельєфно показали події «помаранчевої революції» кінця 2004 року.

Законодавча діяльність українського парламенту, як справедливо підкреслює автор (с. 256), не позбавлена деяких проблем та недоліків. Очевидно, що не завжди є адекватною перспективним завданням якість прийнятих законів, а також загалом не з'ясовані принципи черговості суспільних відносин, що мають регулюватися законом. За деякими підрахунками, (які мене особисто, до речі, вразили), Закони України становлять лише 4,6% нормативно-правових актів, а підзаконні нормативно-правові акти – 95,4%: (дані В.Ф.Опришка). У зв'язку з цим доцільною вбачається пропозиція автора монографії про необхідність прийняття Законів «Про законодавчу діяльність» та «Про нормативні акти». Цілком можна погодитись з висновком Ю.Д.Древалія про потребу подальшого вдосконалення функціональних підвалин діяльності Верховної Ради України (с. 257).

Разом з тим, монографія вийшла у 2003 р. і у ній не могли бути враховані зміни до Конституції України, внесені у грудні 2004 р., які окреслили перехід до парламентсько-президентської республіки, підвищення ролі Верховної Ради у політичній системі України. Як нам відомо, це автор врахував у своїх подальших дослідженнях. У цілому ж монографічне дослідження Ю.Д.Древалія є в певній мірі етапним у історіографії українського парламентаризму, в узагальненні та розвитку концептуальних ідей парламентського права.

Володимир Греченко – доктор історичних наук